

Mitolojik Mirasın Araştırılması: Rusya Halklarının Folklorunda Şürelî İmgesinin Analizi ve Yorumu

Research into the Mythological Heritage:
Analysis and Interpretation of the Image of the
Shureli in the Folklore of the Peoples of Russia

Lialia Mingazova*
Yücel Gelişli**

Öz

İnsanlar geçmişten günümüze dünyayı anlamlandırmaya, sayısız doğa olayına somut açıklamalar getirmeye çalışmıştır. Bu anlatımlar kuşaktan kuşağa sözlü ve yazılı edebiyatla aktararak günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu makalenin amacı, Rusya Fedarasyonu halklarının sözlü edebiyatında yer alan Şürelî ve benzeri mitolojik varlıkların karşılaştırmalı analizini yapmaktır. Makale-

Geliş tarihi (Received): 18-06-2024 Kabul tarihi (Accepted): 10-10-2024

* Prof. Dr., Filoloji ve Kültürlerarası İletişim Enstitüsü Kazan Federal Üniversitesi. Kazan-Tataristan/Institute of Philology and Intercultural Communication Kazan Federal University.leila.kfu@inbox.ru. ORCID ID: 0000-0001-5116-1419

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. Ankara-Türkiye/Gazi University Gazi Education Faculty Department of Education Sciences. gelisli@gazi.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-2816-3621

de, Tatar, Rus, Çuvaş, Udmurt, Mari ve Başkurt kültürlerindeki Şürelî ve benzeri imgelerin kültürel hayattaki anlamlarını karşılaştırarak, bu anlatımların bu kültürlerde hangi biçimlerde yer aldığı ve toplum nasıl etkilediği ortaya konulmuştur. Ayrıca Şürelî ve benzeri mitolojik varlıkların günümüz kültürler hayatıyla ilişkileri ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda makale, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeliyle desenlenmiştir.

Şürelî figürü ve benzeri yaratıklar, günlük yaşam, gelenekler ve folklorik hayat aracılığıyla aktarılan yaygın bir mitolojik figürdür. Ancak bu mitolojik figüre yüklenen anlam, modern edebiyat ve sanatın etkisiyle toplumlarda farklı bir dönüşüme uğramıştır. Şürelî mitolojik dönemlerde halkın ürettiği diğer efsanelerde olduğu gibi uzun zamandan beri korunan hayali mitolojik bir varlıktır. Şürelî'nin Rusya Federasyonun'da yaşayan birçok halkın folklorunda, mitlerde ve masalarda sıkça karşılaşılan, kültürlere göre farklılaşan bir mitolojik figür olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar sözcükler: *mitoloji, mitolojik aktarım, efsane, mitolojik efsaneler, Şürelî*

Abstract

People have tried to make sense of the world and to provide concrete explanations for countless natural events from the past to the present. These narratives have been passed down from generation to generation through oral and written literature and have reached the present day.

The aim of this article is to make a comparative analysis of the mythological beings such as Şürelî and similar in the oral literature of the peoples of the Russian Federation. In the article, the meanings of Şürelî and similar images in the cultural life of the Tatar, Russian, Chuvash, Udmurt, Mari and Bashkir cultures are compared, and the forms in which these narratives are present in these cultures and how they affect society are revealed. In addition, the relationships between Şürelî and similar mythological beings and today's cultural life are revealed. In this context, the article is designed with the case study model, which is one of the qualitative research methods.

The figure of Şürelî and similar creatures are a common mythological figure transmitted through daily life, traditions and folkloric life. However, the meaning attributed to this mythological figure has undergone a different transformation in societies under the influence of modern literature and art. Like other legends produced by the people in mythological periods, Şürelî is an imaginary mythological being that has been preserved for a long time. It has been concluded that Şürelî is a mythological figure that is frequently encountered in the folklore, myths and tales of many peoples living in the Russian Federation and varies according to culture.

Keywords: *mythology, mythological transmission, legend, mythological legends, Shureli*

Extended summary

People have tried to make sense of the world from the past to the present and to provide concrete explanations for countless natural events. These narratives have been passed down from generation to generation through oral and written literature and have reached the present day.

Mythological beings are figures that have been preserved for a long time in the legends that emerged from the daily lives of the people in the early centuries and have reached the present day. The common point of the definitions of mythology given in local and foreign sources is that myths are the product of a primitive consciousness and a rich subconsciousness arising from the need of people living in prehistory to comprehend and explain the universe in the face of the universe.

The purpose of this article is to make a comparative analysis of the mythological beings of the people of the Russian Federation and similar ones in their oral literature. In this article, the meanings of the images of the Shureli and similar ones in the cultural life of the Tatar, Russian, Chuvash, Udmurt, Mari and Bashkir cultures are compared, and the forms in which these narratives take place in these cultures and how they affect society are revealed. In addition, the relationships of the mythological beings of the Shureli and similar ones with today's cultural life are revealed.

In this context, the article is designed with the case study model, which is one of the qualitative research methods.

In this study, it is aimed to comparatively examine the folkloric interaction of the mythological image of Shureli of the peoples of the Russian Federation. In this context, qualitative research is a phenomenological research of its types. The data in the article were obtained and interpreted through a literature review. The basis of the research is a comparative and qualitative analysis of the expression of a mythological being in literary texts.

The Shureli mythology spread among the Bashkir, Chuvash and Tatar peoples under the names of Shureli and Shureli. The word "Sureli" has been the subject of different views on its origin and meaning. Some sources associate the meaning of Shureli with the image of a malevolent spirit. For example, in the old Turkish language, the word "Şer" meant evil or harm. It is believed that the word "Şer" was formed by combining the suffixes "Şer" with the suffix "el" and "li", meaning "evil hand". G. Gilmanov proposes to investigate the etymology of the name Arsuri, a relative of the Chuvash people Shureli, in the ancient Turkic language and to associate its meaning with the term "sur" ("sur", "shur"), meaning evil. The origin of the mythological creature Shureli and its family is based on the ancient beliefs of the people. It is widely accepted that ancient people had an animistic worldview, which is clearly evident in their folklore, myths and beliefs. People believed in powerful beings with mysterious powers and unlimited abilities. Therefore, it can be concluded that the origin of Shureli, a semi-zoomorphic and semi-anthropomorphic image, also comes from the period of animistic representations. Shureli, perceived as a living organism, began to be perceived in a zoomorphic and somewhat anthropomorphic image over time. Thus, the semi-zoomorphic and semi-anthropomorphic image of the forest lord (Shureli) was formed.

Among the peoples of Russia, myths and legends about Shureli often complement each other. As the famous folklorist of the Tatar people F. Urmanche wrote in one of his works, Shureli resembles people in appearance, especially men. In Tatar and Russian folklore, the character of Shureli is usually depicted as a woman with short hair, body hair and large breasts placed on her shoulders. In one of the stories, an old man sees a girl named Shureli sitting on a horse, with hair falling out, horns on her forehead, very ugly skin and large breasts. Another story tells of a haired woman named Viryava, the lady of the forest. To give a clear picture of the character and appearance of Shureli, he adds new details or repeats them. In many fairy tales and mythological stories, the forest is the habitat of such legendary beings. The forest is depicted as the primary abode of Shureli and similar creatures. However, some sources describe the appearance of these legendary creatures in the fields, mountains and near water.

There are different tales and stories about Shureli in the folklore of the peoples of Russia. In Tatar tales such as “Shureli”, “The village that Shureli cursed”, “Why is Shureli afraid?” Shureli is usually depicted as a malevolent creature that brings misfortune to those it encounters. It is said that it has a tendency to tickle and kill people, and that the victim dies from being tickled. This depiction of Shureli is a clear example of the tendency of folklore to include supernatural elements in stories.

According to researcher L. Mingazova, a negative belief in Tatar tales about Shureli is particularly striking, “A person or group of people who harms Shureli will never live happily.” Such beliefs are emphasized in some works with the motif of a curse. In Tatar folk tales such as “The village cursed by Shureli”, “Six houses will not pass, seven houses will not reach”, “Shigaliy” (the name of the village), the curse of Shureli falls on the village. When Şüreli dies, he curses your village so that it does not exceed six houses or reach seven. If the number of houses in the village reaches seven, then according to legend, a fire breaks out in the village and only six houses remain out of sixty. According to legend, it is said that the number of houses in the cursed villages still does not exceed six.

The figure of Şüreli and similar creatures are a common mythological figure transmitted through daily life, traditions and folkloric life. However, the meaning attributed to them has undergone a different transformation in societies under the influence of modern literature and art. Şüreli, like other legends uttered by the people, is an imaginary mythological being that has been preserved for a long time. It has been concluded that Şüreli is a mythological figure that is frequently encountered in the folklore, myths and tales of many peoples living in the Russian Federation and varies according to cultures.

Giriş

Mitolojik varlıklar erken yüzyıllarda halkın günlük yaşamından ortaya çıkan efsanelerde uzun zamandan beri korunarak günümüze ulaşan figürlerdir (Berklı & Topal, 2022: 2). Yerli ve yabancı kaynaklarda yer verilen mitoloji tanımlarının ortak noktası; mitlerin, tarih öncesinde yaşayan insanların evren karşısında, evreni kavrama ve açıklama gereksiniminden doğan ilkel bir bilinçle zengin bir bilinç altının ürünü olmasıdır (Sütçü, 2021: 151).

Mitolojik varlıklar gerçekte mitlerde ve peri masallarında bulunabilir. Bu makalenin konusu olan Şürelî’de mitolojik bir varlıktır. Rusya Federasyonu’nda yaşayan halkların folklorunda sıklıkla atıfta bulunulan tamamen hayali bir karakterdir. Şürelî’nin Rusya Federasyonu’nda yaşayan halkların ortak kültürel motifleri olmasının yanı sıra, önemli farklılıkları da vardır. Rusya Federasyonu halkları Şürelî’yi kendilerine özgü bir şekilde ifade eder. Bu doğrudan halkların millî kültürleriye ilgilidir. Tatar, Rus, Başkurt, Çuvaş, Mordva, Mari, Moğol ve diğer Türk halklarının sözlü edebiyatında kullanılan Şürelî (benzer mitolojik varlıklar – Leşiy, Yarımıtık, Arşuri (Arsyuri), Alida (Nülesmurt, Palesmurt), Vir-ava (Viryava, Targıltı) gibi isimlerle bilinen mitolojik varlıkların kökeni, elbette, halkların eski inançlarıyla ilişkilendirilerek incelenmelidir (Akgün, 2018: 16- 21).

Bu makalenin amacı, Rusya Fedarasyonu halklarının sözlü edebiyatında yer alan Şürelî ve benzeri mitolojik varlıkların karşılaştırmalı analizini yapmaktır. Makalede, Tatar, Rus, Çuvaş, Udmurt, Mari ve Başkurt kültürlerindeki Şürelî ve benzeri imgelerin kültürel hayat-taki anlamlarını karşılaştırarak, bu anlatımların bu kültürlerde hangi biçimlerde yer aldığı ve toplum nasıl etkilediği ortaya konulmuştur. Ayrıca Şürelî ve benzeri mitolojik varlıkların günümüz kültürler hayatıyla ilişkileri ortaya çıkarılmıştır.

Metodoloji

Rusya halklarının edebiyatlar arası karşılaştırması da dahil olmak üzere ulusal edebiyat ve folklor arasındaki ilişki sorununun, Konrad (1972: 560), Neupokoeva (1976: 360), Zhirmunsky (1979: 497), Alekseev (1983: 450), Veselovsky (2010: 688), tarafından yapılan araştırmalarda teorik yazımları ve analizleri yapılarak temel teorik önermeleri geliştirilmiştir. Rusya halklarının folklor ve edebiyat ilişkisinin incelenmesinde, Neupokoeva (1976: 360) tarafından yapılan ve yayınlanarak bilim dünyasına kazandırılan “genel tipolojik seri” ve “edebi dönem” kavramlarına dayanan tipolojik yaklaşım hakimdir. Tipolojik çalışmalar, her şeyden önce homojen folklorun edebi fenomenlerinin ve süreçlerinin oluşum ve gelişim koşullarının belirlenmesini açıklamaktadır (Konrad, 1972: 560).

Dil, folklor ve edebiyat ilişkisini içeren araştırmalar dillerin, edebiyatın, sanatın sistemli bütünleşik, beşeri ve sosyal bilimler çalışmalarının entegrasyonu çerçevesinde incelenir. Bu çalışmalar sosyal bilimlerin çeşitli alanlarına özgü kavramsal çalışmalar, metodolojiler ve araştırma teknikleriyle etkileşim bağlamında ele alınır (Zhirmunsky, 1979: 497).

Bu çalışmada Rusya Federasyonu halklarının Şürelî mitolojik imgesinin folklorik etkileşiminin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma nitel araştırma, türlerinden durum çalışması modeliyle desenlenmiştir. Makalede veriler literatür taramasıyla elde edilmiş ve doküman incelemesiyle analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın temelini, mitolojik bir varlığın edebi metinlerdeki anlatımının karşılaştırmalı ve niteliksel bir analizi oluşturmaktadır. Aynı zamanda diğer edebi kurgu parçalarıyla tipolojik benzerliği belirlemek için tarihsel gelişimin mitolojik süreçlerini (zaman dikeylerini) dikkate alarak kültürlerarası (edebiyatlar arası) ilişkilerini ortaya çıkarmamıza olanak tanıyan karşılaştırmalı tarihsel, tipolojik, işlevsel, öznel ve mitolojik özellikler taşıyan nitel bir araştırmadır. Bakhtin’in (1979: 423) kültürler arasındaki diyalog teorisine göre, tarihsel gelişim sürecinde her ulusun, etnik grubun kültürünün ve edebiyatının diğer kültürlerle etkileştiği ve

bunun sonucunda yeni anlamların ve biçimlerin oluştuğu bir var olma biçimi vardır. Bu var olma biçimi karşılaştırmalı nitel araştırmalarla incelenebilir.

Bulgular ve yorum

Şürelî kelimesinin kökeni ve anlamı

Şürelî mitolojisi, Şürelle ve Şürali adlarıyla Başkurt, Çuvaş ve Tatar halkları arasında yayılmıştır (Bayram, 2012: 210-2014). “Şürelî” kelimesi kökeni ve anlamı konusunda farklı görüşlere konu olmuştur. Bazı kaynaklar Şürelînin anlamını kötü niyetli ruh imgesiyle ilişkilendirmektedir. Örneğin, eski Türk dilinde şer kelimesi, kötülük veya zarar anlamına geliyordu. Şürelî kelimesinin şer ile el ve li son ekinin birleştirilmesiyle oluştuğuna ve “Şür-el-li”, yani “kötü el” anlamına geldiğine inanılmaktadır (Zamaletdinov, 1979: 117). Gilmanov, Çuvaş halkı Şürelî'nin akrabası olan Arsuri adının eski Türk dilindeki etimolojisini araştırmayı ve anlamını kötülük anlamına gelen “sür” (“sur”, “şur”) terimiyle ilişkilendirmeyi önerir (akt: Gıylmanov, 1996: 153).

Eski pagan Bulgarlarda ölüm tanrısı “Alp Şürelî” olarak bilinirdi. Bu şeytani varlığın adının anlam olarak Çuvaş motifi “Arşuri” ile benzer olduğu ileri sürülmektedir (Bayram, 2012: 214). Her iki isim de tamamlanmamış anlamına gelen “çura-şura” köküne dayanmaktadır. Onların tamamlanmamışlığı demonolojik inançlarda şeytani alemle ilişkilendirilir. Bu anlamda değişken doğalarının ve eksikliklerinin ifadesi olan bu demonik ismi, ilk doğaları unutulduğu için değil, demonik bir doğaya sahip oldukları için almışlardır. Başka bir deyişle, onların doğası da bu isimde gizlidir. Bu nitelik onları, benzer mitolojik varlıklardan ve diğer mitolojik sistemlerden iyi bilinen “Yarımtık”, “Tepegöz” motiflerine benzetir. Bu tür motifler Türk ve Moğol mitolojilerinde önemli bir yer tutmuştur (Akgün, 2018: 16- 21).

Çuvaşlarda, Başkurtlarda, Udmurtlarda Şürelî, Arsuri, Yarımtık, Alida gibi orman mitolojik yaratıklarının isimleri ile tanımlanır ve temelde yarım anlamına karşılık gelir. Arsuri kelimesi farklı fonetik varyantlarda ortaya çıkar, örneğin Enderov'a göre ar-duri (ar-sori), ar-durri, ar-sorri, ar-churi, ar-chori gibi isimlerle tanımlanırdı. Gördüğü gibi, iki bileşenden oluşur: ar-“adam, erkek” ve surri- “yarım”, bu da “yarı insan, yarı erkek”, yani yarı erkek anlamına geliyordu (Enderov, 1984: 52).

Mitolojik yaratık şürelî'nin kökeni ve ailesi

Mitolojik yaratık Şürelî ve ailesinin kökeni halkların eski inançlarına dayanır. Eski insanların, folklorlarında, mitlerinde ve inançlarında açıkça görülen animistik bir dünya görüşüne sahip oldukları yaygın olarak kabul edilmektedir. İnsanlar gizemli güçlere ve sınırsız yeteneklere sahip güçlü varlıklara inanmışlardır. Bu nedenle, yarı zoomorfik ve yarı antropomorfik bir imge olan Şürelî'nin kökeninin de animistik temsiller döneminden geldiği sonucuna varılabilir. Canlı bir organizma olarak algılanan Şürelî, zamanla zoomorfik ve biraz da antropomorfik bir imgeyle algılanmaya başlamıştır. Böylece yarı-zoomorfik ve yarı-antropomorfik orman efendisi (Şürelî) imgesi oluşmuştur (Enderov, 1984: 52).

Şürelî, Fin-Ugor Mitolojisinde Vir-ava veya Viryava, olarak bilinir. Fin-Ugor Mitolojisi Şürelînin “Dünya Ağacına” bırakılan bir yumurtadan çıktığını söylemez”. Bazı inanışlara göre, Şürelîler ya bir yeraltı cadısının evliliğinden ya da ağır suçlar işlemiş kişilerin birleş-

mesinden doğmuştur. Fin-Ugor mitolojisinde, Leşiy (Şürelî), su ve ev ruhları gibi mitolojik figürlerin, Tanrı'nın yeryüzüne gönderdiği şeytanlar arasında yer alır (Petrukh, 2005: 293).

Rus halkının efsanesine göre, ilk başta dünyada sadece Tanrı ve şeytan vardı. Tanrı insan yaratırken, şeytan da insan yaratmaya çalıştı ancak başarısız oldu ve yerine bir şeytan yarattı (Madlevskaya, 2005: 318). Kaynaklara göre, Tanrı, şeytanın birkaç şeytan yaratmasına kızdı ve Başmelek Mikail'e şeytani ve tüm kötü ruhları cennetten kovmasını emretti. Mikail bu görevi başarıyla yerine getirdi. Ormana düşenler Leşiy, suya düşenler su annesi, bir evin üzerine düşenler ise evin ruhu oldu (Madlevskaya, 2005: 318).

Başkurt halk geleneğinde Yarımıtık'ın (Şürelî) kökeni şöyle aktarılır: “Yarımıtık”, bir zamanlar köyde yaşayan bir adamdı. Üzerine büyü yapıldı ve köye dönemedi. Sonrasında çeşitli bitkiler yiyerek, saçsız ve çıplak bir varlık olan Yarımıtık haline geldi (Yuhma, 1998: 283). Başkurt halk geleneğinde Şürelî bir orman varlığı olarak tanımlanmıştır. Benzer şekilde Tatar efsanelerine göre de Şürelî'nin karanlık ormanlarda yaşadığı ve birbirine sıkı sıkıya bağlı aile grupları halinde yaşadığı söylenir (Gıylmanov, 1996: 66).

Fin- Ugor Folklorunda Şürelî'nin ailesiyle ilgili açıklamalar vardır. Şürelî'nin köy kızlarıyla evlenmesiyle ilgili motifler ve örnekler bulunmaktadır. Örneğin, Vir-ata (Şürelî) kadınları ve genç kızları ormana götürür ve Vir-avalara (Viryava) kadınları ayartır ve onlardan çocuk sahibi olurlardı. Bir erkeğin Şürelî'nin kızıyla evlenmesiyle ilgili anlatımlarda bu motiflerde yer almaktadır (Petrukh, 2005: 321). Bu örnekler muhtemelen Şürelî'nin efsanevi gücünü yitirdiği döneme ait olarak algılandığı daha sonraki bir döneme aittir. Bir erkek ve Şüreliden doğan çocukların hem iyi hem de kötü işler yapma potansiyeline sahip olduğu öne sürülmüştür. Örneğin, Vir-ava kaybolmuş bir kişiye ormandan çıkmasında rehberlik edebilir ya da ona zarar verebilir, hatta ölümüne neden olabilir (Petrukh, 2005: 321).

Rusya'nın halk masallarında sıklıkla rastlanan konulardan biri, ormanda yolunu kaybeden ya da ailesinin üzerine lanet düşmüş genç kadınların, Şürelî adı verilen gizemli bir varlıkla evlenmeleridir. “Korkusuz Avcı” masalında, bir papazın kızı ailesinden habersiz ormana girer ve kaybolur. Bu ormanda yaşayan Şürelî, hikâyenin ilerleyen kısımlarında belirir. Bir avcı, ormanda Şürelî'yle karşılaşır ve onu vurarak yaralar. Şürelî'nin evine vardığında, ağlayan bir kız bulur ve kızın gelecekte kimi koruyucu olacağını düşünür. Kızı kurtarıp ailesine geri getirir (Krasnova, 1999: 123). Rus halk hikâyeleri, çeşitli konuları kapsar. Şürelî masalı, onun bir köy kızıyla evliliğini anlatır. Keçi derisi çizmeler, kırmızı bir gömlek ve bir palto giymiş, bir tüccar ya da Peter zamanından bir yazman gibi görünür. Cüzdanından köyün ihtiyaçlarını karşılayacak kadar para çıkarır. Yanında ise kardeşi ve annesi bulunur (Krasnova, 1999: 128). Altı hafta sonra kız, babasının evine gece döner, haçını iade eder ve mutlu bir yaşam sürdürdüğünü söyler. Fakat orada dua edemediğini ifade eder (Krasnova, 1999: 128). Mari halk masallarında Targıltş ve Adam dikkati çeker: ve o gölde Targıltş ile annesi şeytan yaşamış (Aktsorin, 1984: 218-220). Bu masalda, Leşiy'nin annesi şeytan olarak ve göl kenarında yaşadıkları belirtilir. Öyküde, adamın Şürelî ve şeytandan daha zeki olduğu, onların adamın küçük bir hilesini bile tahmin edememeleri sonucu, adamın eve altın ve gümüşlerle döndüğü anlatılır (Mingazova, 2019: 132). Böylelikle, incelenen bölge halklarının, insanlar ile öbür dünyanın varlıkları arasındaki karmaşık ilişkileri yansıtan birçok farklı masal bulunmaktadır.

Her bir halkın anlatıları, benzersiz kültürel öğeler ve kendi geleneklerine özgü motiflerle zenginleştirilmiş, bu mitolojik figürün kökenine dair çeşitlilik gösteren versiyonlar sunar. Bu çeşitlilik, söz konusu mitolojik figürün, bölgedeki farklı kültürler arasında nasıl farklı şekillerde yorumlandığını ve işlendiğini gösterir, böylece bu figürün çok yönlülüğünü ve hikâyelerin kültürel bağlamdaki önemini vurgular.

Şürelî'nin imajı ve yaşam alanı

Rusya halklarında Şürelî hakkındaki mitler ve efsaneler genellikle birbirini tamamlar. Tatar halkının ünlü folkloristi F. Urmanche'nin eserlerinden birinde yazdığı gibi, Şürelî görünüş olarak insanlara, özellikle de erkeklere benzer (Urmanche, 2010: 172). Tatar ve Rus folklorunda Şürelî karakteri genellikle kısa saçlı, vücut kılları ve omuzlarına yerleştirilmiş büyük göğüsleri olan bir kadın olarak tasvir edilir (Nadirov, & diğerleri, 1978: 277). Hikâyelerden birinde yaşlı bir adam at üzerinde oturan, saçları dökülmüş, alnında boynuz olan, çok çirkin bir teni ve iri göğüsleri olan bir Şürelî kızı görür (Nadirov, & diğerleri, 1978: 277). Bir başka hikâyede ise Viryava adında, ormanın hanımı olan saçlı bir kadın anlatılır (Samorodov, 2006: 28). Şürelî'nin karakteri ve görünüşü hakkında net bir resim vermek için yeni ayrıntılar ekler veya bunları tekrarlar.

Gösterilen örneklerde açıkça belirtildiği üzere Tatar mitolojisine göre Şürelî şu özelliklere sahiptir;

İnsanlara dikkate değer bir şekilde benzemekte ve insan diliyle iletişim kurabilme kapasitesine sahiptir. Uzun kolları vardır, dizlerine ve ayak bileklerine kadar ulaşır ve sivri pençeleri ormanın toprağını kazacak güce sahiptir. Ayaklarının parmakları tüysüz olup, sayısız kırıklıkla doludur. Genellikle tüysüz veya kısa tüylerle kaplıdır. Küçük başlara, büyük gözlerle ve sarkık göğüslere sahiptirler. Metinde bahsedilen varlık, yoğun orman ortamına uyum gösteren ince ve uzun bir yapıya sahiptir (Nadirov, & diğerleri, 1978: 269).

Tatar mitolojisinde ve folklorunda, Şürelî'nin (ya da diğer adıyla orman koyununun) özellikle büyük göğüslerle tasvir edilmesi yaygındır. XIX. yüzyılda, Qayum Nasiri döneminin mitolojik tasvirlerinde olduğu gibi Şürelî'nin bu özelliğine dikkat çekmiştir. "Kazan Tatarlarının Hayatında İslamiyet'in Etkisi Haricindeki İnançlar ve Gelenekler" adlı çalışmasında Nasiri, şu ifadelerle yer verir: "Şürelî Rusya'nın Leşiyene oldukça benzer... Göğüsleri son derece büyüktür, bir göğüsü sağ omuzunun üzerinde, diğeri ise sol omuzunun üzerinde bulunur" (Nasiri, 1975: 58). Benzer şekilde, Mordva halkının anlatılarında da Viryava'nın betimlemesi bulunur: O (Viryava) uyurken göğüslerini bir ayak tabanı gibi kullanır (Petrukh, 2005: 158). Çuvaş dilinde Şürelî'nin karşılığı Arşuri ve Upate kavramlarıdır. Arsuri yarı insan, Upate de maymun anlamına gelir. Arsuri normal bir adam, gri sakallı yaşlı, dev gibi çeşitli insan formlarında yada hayvan olarak gösterilir (Bayram, 2012: 214).

Udmurt mitolojisinde de Şürelî'ye benzer bir varlık bulunur. Bazı kaynaklara göre, bu varlık Alida, oldukça büyük boyutta bir erkek ve dişiden oluşur (Kralina, & diğerleri, 1986: 202). Udmurt mitolojisinde bazen çimlerin arasından geçerken çimlere eşitlenir bazen de ormanlarda koşarken ağaçların boyutlarıyla eşleştirilirler. Bazen Alida'nın tek bacakla büyük bir göz ve insanları boğma amacıyla kullanıldığı iddia edilen büyük bir göğüsle tasvir edilirler (Kralina, & diğerleri, 1986). Udmurt mitolojisinde Şürelî sağ tarafında kıvrımlı bir çüppe taşıyan ve ayağında ayakkabı

bulunan sade bir adam olarak betimlenir. Gözlerinin yeşil bir ateşle yandığı söylenir ve saçları, Leşi'ninkine benzer şekilde uzun ve gri-yeşil renklidir (Kralina, & diğerleri, 1986: 202).

Rus folklorunda, Şureli "Leşi" olarak yer alır. Genellikle uzun boylu bir figür olarak betimlenir, sık sık yüksek otların içinde veya bir çam ağacının yanında durur (Mingazova, 2019: 133). İlginç bir şekilde, kaşsız veya kirpiksiz olması dikkat çekicidir. İnsan görünümüne rağmen, vücudu tamamen tüyle kaplıdır. Bu özellikler ve anlatılar, Tatar ve çevresindeki halkların zengin mitolojik dünyasını ve doğaüstü varlıklara dair inançlarını yansıtır.

F.Urmanche, Şureli'yi, bir insandan daha uzun, tüyle kaplı bir bedene, ince ve uzun parmaklara sahip, insanlara fısıldamayı seven mitolojik bir varlık olarak tanımlar (akt:Urmanche, 2010: 172). Görüldüğü gibi, Şureli genellikle bir insan olarak tasvir edilse de (iki ayak üzerinde yürüten, konuşan, şakacı vb.), aynı zamanda hayvansal niteliklere de sahiptir: tepeden tırnağa tüyle kaplı, kuyruklu, genellikle boynuzlu, ormanda yaşayan ve benzeri özelliklere sahiptir. Rus mitolojisinde neden tüyle kaplı olduğu ilginç bir şekilde açıklanır: Görünüşte bir insana benziyor, sadece kanı insanlardaki gibi açık değil koyu. Leşi sivri kafalı, tüylüdür. Bizim iklimimizde yaşamak için herhangi bir primatın ya bir kürke ya da kendi tüylülüğüne ihtiyacı vardır (Madlevskaya, 2005: 128).

Bilindiği gibi, çeşitli mitolojilerde yarım bedenli, tek kollu ve tek bacaklı varlıklara rastlanmaktadır. Tatar Şureli örneği üzerinden L. Zamaletdinov, yakın zamanlarda halk arasındaki temsillerde "yarım beden" kavramının, tek boynuzlu at biçimindeki eski temsilinden geriye kalan ipuçları haricinde büyük ölçüde silikleştiğini ifade etmektedir. İnsanlar, entelektüel evrimleri süresince eski düşünceleri yeniden yorumlayarak orman şeytanını bir yarım bir bütüne evirtmişlerdir (Zamaletdinov, 1979: 118). Bu bağlamda, R.G. Akhmetyanov'un gözlemlerine dayanarak bir örnek daha sunulmaktadır. Akhmetyanov'a göre, yarım vücut efsanelerinin ortaya çıkışının tarihsel temeli, vücutlarının yarısına dövme yapma geleneği olan bazı orman kabileleriydi (Akhmetyanov, 1981: 152).

Birçok masal ve mitolojik hikayede orman bu tür efsane varlıkların hayat alanıdır. Şureli ve benzeri yaratıkların birincil meskeni olarak orman tasvir edilir. Bununla birlikte, bazı kaynaklarda bu efsanevi yaratıkların tarlalarda, dağlarda ve su yakınlarında ortaya çıktığını anlatılmaktadır. Örneğin, bir anlatıda yaşlı bir adam küçük bir nehre ulaşmış ve Viryava'nın yaşadığı söylenen küçük bir delik fark etmiştir (Samorodov, 2006: 28). Mari halkı arasındaki Viryava ve Başkurtlar arasındaki Yarımıtık imgeleri hem ilginç hem de çelişkilidir. Başkurtlar göre ormanın efendisi Yarımıtık'in Serbein gölünde yaşadığına ve sazlıklar arasında bir evi olduğuna inanılır (Sulaimenov, & diğerleri (1997: 51).

Şureliyle ilgili masalarda anlatımlar

Rusya halklarının folklorunda Şureliyle ilgili farklı masal ve hikâyeler vardır. "Şureli", "Şureli lanet okuduğu köy", "Şureli neden korkuyor?" gibi Tatar masalarında Şureli genellikle karşılaştığı kişilere talihsizlik getiren kötü niyetli bir yaratık olarak tasvir edilir (Nadirov, & diğerleri, 1978: 376). İnsanları gıdıklama ve öldürme eğilimi olduğu, kurbanın gıdıklanmaya karşı koyamayarak öldüğü söylenir. Şureli'nin bu tasviri, folklorun hikâyelere doğaüstü unsurları dahil etme eğiliminin açık bir örneğidir.

Mari halkının Targılıtış (Viryava) ile bağlantılı, diğer halkların eserlerinden farklı masalları vardır. Bu masallardan birinin adı “Targılıtış’ın Görünmez Giysileri”dir (Aktsorin, 1995: 52-54). Bu masala göre, Marili bir erkek köylü olan ana karakter ormanda avlanmaya gider ve orada Targılıtış’la karşılaşır. Targılıtış’ı silahla öldürür, derisini yüzer ve alır. Ertesi gün, derinin gizemli doğası ortaya çıkar, deriyle temas eden canlı veya cansız herhangi bir nesne görünmez hale gelir. Marili köylü deriyi kullanarak bir servet kazanır ancak bu lüks hayat kısa sürer. Targılıtış’ın arkadaşları ondan intikam alır ve evlerini ateşe verir (Aktsorin, 1995: 52-54). Bu masala göre, Şürelî ile karşılaşmak kimseye başarı ya da mutluluk getirmez.

Halk inanışlarına göre Şürelî kandırılrsa bile onu kandıran kişi büyük acılar çeker, hastalanır ve hatta öldürdü (Gıylmanov, 1996: 148). Bu nedenle Tatar, Mari, Rus, Udmurt, Başkurt, Mordva halklarının “Şürelî”, “Mari ve Targılıtış”, “Yaşlı adam ve Viryava”, “Şürelî ailesi”, “Şürelî ve İnsan” gibi bazı masallarında ve mitolojik hikayelerinde Şürelî ve benzeri yaratıklar genellikle olumsuz bir şekilde korkuyla anlatılır. Ancak insanlar zamanla Şürelînin gerçek olmadığını anlamalarıyla birlikte korkuları da ortadan kalkardı. İnsanlar bu tür varlıklara karşı üstünlüklerini gösterme eğilimine girerler ve sonuç olarak da Şürelî ile çatışma durumunda, insanın üstünlüğü vurgulanmaya başlar. Yani, Şürelî aşağı bir ruh olarak görüldüğü için, insanlar kendilerini ondan üstün görür ve ondan kurtuluş yollarını öğrenebilirdi. Örneğin, efsaneye göre Şürelî ile karşılaşıldığında dişlerin gösterilmemesi gerekir. Şürelî bir insanın kendisiyle ilgili güldüğünü düşünürse onu gıdıklamaya başlayabilir ve onu öldürebilirdi. Efsaneler Şürelî’nin yolda karşılaştığı herkese sorular sormayı sevdiğini aktarır. Ondan sadece bir soru sorarak kurtulabilirsiniz, çünkü Şürelî sorgulanmaktan hoşlanmaz. Ormanda yürürken bir köpekle yürümeniz gerekir, Şürelî köpeklerden korkar. Köpek yoksa, Şürelî’yi korkutmak için bir köpek gibi havlamak gerekir. Şürelî’nin “chuh-chuh”, tel ve kırbaç, “acı” kelimesinden gelen tuz ve sudan da korktuğu anlatımlarda yer alır. Büyük göğüsleri nedeniyle derisi etine kadar sürülür. Eğer tuza değerse ölür. Bu yüzden ormanda onu korkutmak için insanlar birbirlerine “tuz getir” derler (Gıylmanov, 1996: 149).

“İslam dini ile bağlantılı bir motif de Tatar mitolojik hikâyelerine ve Şürelî anlatımlarına girmiştir”. Bu hikayelerden biri, Şürelî’nin davetine aldanıp ormanda kaybolan köylü yaşlı bir adam hakkındadır. Kocası uzun süre ormandan köye dönmeyince, karısı dua etmesi için mollayı çağırır ve yaşlı adam sağ salim dönerse yüklü bir adak vaat eder. Ertesi gün yaşlı adam bir battaniye kadar beyaz, rengi solmuş, zayıf olarak geri döner (Nadirov, & diğerleri, 1978: 173). Bu anlatımda mollanın efsaneye girmesi İslam’ın Tatarlara nüfuz etmesi ve İslami öğretilerin etkisiyle ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Şürelîni Rus varyantında Hıristiyan diniyle ilgili motifler de vardır: Ormanın ortasında yulaf lapası yiyen bir oduncu ailesiyle karşılaşan bir Rus dede, onların oduncu olduğunu tahmin etti ve İsa’nın duasını yaptı. Kötü ruhlar ortadan kayboldu (Krasnova, 1999: 78). Burada da dua ile dini motiflerin Şürelî efsanelerine girdiğini görüyoruz.

Bazı masalarda da Şürelî’nin güçsüzlüğü konu edinilmiştir. Örnek olarak Mordovya halkının sözlü sanatından “Kahraman Perya” masalı da Şürelî’nin “güçsüzlüğü” motifini ön plana çıkarır. Masalda, Şürelî köylüler için birçok sorun yaratır: hayvanlarını çalar, Şürelî’nin öfkesinden korkan insanlar avlanamaz, ormana gidemez vb. Onunla arkadaş olmak için insanlar ona pastalar ve hediyeler verirler, ancak hiçbir şey işe yaramaz. Sonunda halk yardım için Kahraman Perya’ya başvurur. Sihirli fantastik masallarının karakteristik

özelliği olarak, çeşitli maceralarla dolu bu masalda kahraman Şürelî'yi aşar. Kahraman Perya "kocaman, başı ormandan daha yüksek" olarak tanımlanan, uyuduğunda "iğneler parçalanmış ve burnundan kıvılcımlar çıkan" korkunç Şürelî'yi kurnazlıkla yener. Hikâyeye göre, Kahraman Perya basit bir hile ile Şuraley'i yenmiştir (Petrukh, 2005: 173).

Efsanelere göre kurnazlıkla, çoğu zaman atının sırtında katranla yakalanan Şürelî, köylüler tarafından çeşitli şekillerde cezalandırılır, dövülür, kanı yere akması diye yakılırdı, çünkü insanlar bir damla kandan daha fazla Şürelî çıkacağına inanırlardı. Halk bilimci F. Urmanche'ye göre, bu tür hikâyeler "... bir şeyi unuttur: Şürelî başka bir dünyanın temsilcisidir. Bu nedenle, iki dünya arasındaki ebedi uyumu korumak için insanlar Şürelî'ye farklı bir şekilde bakmalıdır" (Urmanche, 2010: 73).

Rus masallarında da benzeri güçsüzlük anlatımları vardır. Leşiy ve Asker masalındaki çatışmanın konusu ve çözümü bunlardan biridir. Asker, Leşiy'nin yaşadığı evde uykuya dalar: "... Aniden rüzgar gürlür, kulübenin her yanı sallanır... Beyazlar giymiş, orta boylu bir adam kulübeye girer" ve konuşmaya başlar, Asker onun Leşiy olduğunu anlar ve ona mülkleri hakkında sorular sorarak onu kandırmaya başlar. Leşiy "Biz asla ölmeyiz, sadece ormanlarda, evlerde dolaşırız. Ama ayağımızın altına bir iğne batarsa, iğneye bastığımız anda ölürüz"; "15 atı bile koşumla bağlasanız, bedenlerimiz onları asla dışarı çıkarmaz! Bir süngerin üzerine bir tavukla bir horoz bağlayın, onları korkutun, sürükleyip götürürler; rüzgâr eserse de bir şey olmaz" der. Asker öğrendiklerini daha sonra Leşiy'e karşı silah olarak kullanır ve onu alt eder (Krasnova, 1999: 217). Farklı örneklerde görüleceği üzere Şürelî'nin insan karşısındaki güçsüzlüğü motifi de Rusya Federasyonunun halklarının masallarında yer alır. Şürelî zekadan yoksun olarak algılanır ve insanlarla olan etkileşimlerinde genellikle başarısızdır (Gıylmanov, 1996: 148). Genel olarak, Şürelî insan karşıtı olarak tanımlanır, mitolojik yasalara göre hiçbir koşulda birbirlerine yardım etmezler ve masalarda her iki tarafın güçlü ve zayıf yanları üzerine anlatım şekillenir.

Şürelîyle ilgili olumsuz inanışlar

Araştırmacı L.Mingazova'ya göre, Şürelî hakkındaki Tatar hikâyelerinde olumsuz bir inanış özellikle dikkat çekicidir, "Şürelî'ye zarar veren bir kişi veya bir grup insan asla mutlu yaşamaz" (Mingazova, 2004: 114). Bu tür inançlar bazı eserlerde lanet motifiyle vurgulanır. "Şürelî'nin lanetlediği köy", "Altı ev geçmez, yedi eve ulaşmaz", "Şıgalı" (köyün adı) gibi Tatar halk masallarında Şürelî'nin laneti köyün üzerine düşer. Şürelî öldüğünde, köyünüz altı evi geçmesin, yedi eve ulaşmasın diye beddua eder. Köyde ve sayısı yediye ulaşırsa efsaneye göre köyde sonra bir yangın çıkar ve altmış evden geriye sadece altı ev kalır. Rivayetlere göre lanetlenen köylerde hane sayısının hala altı haneyi geçmediği anlatılır (Nadirov, & diğerleri, 1978: 281).

Başka bir anlatıma göre, Şürelî'yi kızdıran köy asla altı ya da yedi evden fazla olamaz. Sovyet iktidarı yıllarında yazılmış olan Arsuriyi Yakalamak adlı Çuvaş masalında bu efsanevi inanışa göre bir köy lanetlenmiştir. Masala göre Arabuzi köyü zenginleşsin ve Çekurovo köyü yok olsun, inanışı vardır ancak inanışı gerçekleşmemiştir. Folklor çalışmaları Sovyet iktidarının kurulmasından sonra Çekurovo'da canlanmaya başlamış ve hayali Arabuzi'ye yakında ulaşılacağı ifade edilmektedir (Yuhma, 1998: 283).

Farklı toplumların kültür kaynaklarında, Şürelî efsaneleriyle ilgili çeşitlilik gösteren yorumlar vardır. Bunlardan biri Şürelînin ölümüyle ilgili olmaktadır. Bu yorumlar genel olarak, Şürelî'nin, doğal nedenlerle ölmeyip, geleneksel cenaze ritüellerine tabi tutulmamış kişilerin ruhları olduğu konusunda birleşir. Örneğin, Mari mitolojisine göre, Targıltı (yani Şürelî), normal olmayan koşullarda ölen kişilerin tek gözlü ruhlardır (Enderov, 1984: 50; Samorodov, 2006: 28). Geleneksel cenaze törenlerinin uygulanamaması, özellikle doğal olmayan şekillerde ölen kişilerin bedenlerinde canlanır ve belirli inanışlarla ilişkilendirilir. Mordvaların Hristiyanlaşması sonrasında gelişen efsanelerde, orman ruhları Tanrı tarafından lanetlenmiş kişiler olarak görülür. Bu ruhlara, hayatlarını kaybettikten sonra ne gök ne de yer tarafından kabul edilmediği için ormanlarda, göllerde ve bataklıklarda dolaşır hale gelirler (Petrukh, 2005: 303).

Şürelî'nin tuhaf nitelikleri

Tatar kaynaklarında “Şürelî”, oynamayı seven biridir ve karşısına çıkan herkese, oyun oynamayı teklif eder. Birey bu teklifi kabul eder ve oyuna katılmayı kabul ederse, deneyim güçlü bir duygusal tepki ortaya çıkar. Oyunun amacı, gıdıklama ile ilişkilendirilen oyunda Şürelî'nin acı ve ölümden sorumlu olduğu fikrini vurgulamaktır. Bu yorum, uzak geçmişte efsanelerde oyunun ölüm getiren bir motif olduğunu düşündürmektedir (Gıylmanov, 1996: 157).

Mordva peri masalı Viryavada Şürelî'nin iplik eğirme motifi vardır. Bu motifin ev perisi doğasında olduğu iyi bilinir; “Ev perisi iplik eğirir, ama görünmez” (Nadirov, & diğerleri, 1978: 181). Viryava da öyledir; Viryava oturur ve iplik eğirir. “Bu işi nereden biliyor? İpliği nereye koyduğunu, ne işe yaradığını kimse bilmez. Kendisinin ayakkabısı yok, elbisesi yok... İsrırgan otlarını alır, buruşturur, elleriyle öğütür ve iplik haline getirir” (Vardugin, 1996: 170). Tatar “Gece Buluşması” mitinde Şürelî imgesine diğer halklara özgü olmayan bir motif daha eklenir “Çarık Tamir Ustası”; Görünüşe göre bu Şürelî'nin çarığı var. Bir ağacın altında oturmuş, çarığı tamir ediyor (Nadirov, & diğerleri, 1978: 81). Gölde Şürelî ve Targıltı'nın varlığını açıklamak mümkün olmadığı gibi, bu tür motifleri açıklamak da oldukça zordur.

Başka bir inanışa göre, Şürelî'nin ailesinin yaşadığı topraklarda ataları tarafından bırakılmış bir hazine vardır. Zor duruma düştüklerinde insanlara bu hazineden para ve altın aldıkları inanışı vardır (Gıylmanov, 1996: 69).

Bazı inanışlara göre de Şürelî hayatı boyunca birkaç kez parmaklarını değiştirmiş, değişen parmakları orman yollarında bulan kişi şanslıdır. Çünkü bu parmaklar iyi bir alamet olarak kabul edilir (Gıylmanov, 1996: 69).

Sonuç

Bu çalışmada, Şürelî efsanesi hakkında yazılmış eserler ve sözlü anlatımlar incelenmiş, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Şürelî ve benzeri efsanevi yaratıkların imgesine Rusya Federasyonun'da yaşayan halkların folklorunda farklı biçimlerde olsada sıkça rastlandığı ve farklı özellikleriyle efsanelerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Efsanelerde Şürelî başlangıçta doğanın ruhani güçlerini, yani ormanın ruh-efendisini temsil ediyordu ancak daha sonra bu figür zooantropomorfik bir varlığa dönüştüğü görülmüş-

tür. Bu biçimsel dönüşümde doğal olmayan ölümlerle ölenlerin kültü de imgenin yaratılmasında önemli rol oynadığı belirlenmiştir. Efsanelerde Şürelî'nin aynı zamanda yarı insandır. Yarı insan imajı, ilk insanların insansı varlıklar olarak özelliklerini yansıtmaktadır. Daha sonra insanların entelektüel gelişimleriyle birlikte insanlar Şürelîyle ilgili eski tanımlamalarını yeniden yorumlamış ve Şürelî “yarım insan”dan “tam insan”a dönüşmüştür.

Rus folklorunda Şürelî iki ana şekilde tasvir edildiği görülmüştür. Şürelî bir yandan korkutucu ve güçlü bir efsanevi yaratık oluşu diğer yandan ise sınırlı ve naif, kolayca kandırılabilen bir varlık olduğudur. Bu çelişkinin Şürelî'nin imajının Rusya Federasyonu halklarının zaman içinde entelektüel ve kültürel gelişimleri sonucu ortaya çıktığıyla açıklanabilir. Şürelî'nin kötü ve tehlikeli bir yaratık gibi bazı nitelikleri kaybolurken yeni yönleri ortaya çıkmıştır.

Tarihsel süreçte insanoğlunun mitolojik yaratıklar üzerinde üstünlük kurma arzusu, sözlü gelenekler (efsaneler) ile evren ve tabiat üstü varlıklar üzerindeki hakimiyetini anlatmaya dönüşmüştür. Efsaneler insanoğlunun gücünü vurgulamaya başlamıştır. Şürelî imgesi karmaşık ve senkretik bir imgedir ve insanların çevrelerini algılamalarına bağlı olarak gelişmiştir. Bu imgenin oluşmasında ataların çevreyi canlı bir varlık olarak görmelerinden ve yaşamı kavrama çabalarından kaynaklandığını belirtmek önemlidir. Saifulina'ya göre “... mitoloji yalnızca kolektif halk hafızasının koruyucusu değil, aynı zamanda mucizevi ve bilinemez görünen olayları anlamının sürekli yeniden üretilen bir yoludur” (Sayfulina, 2010: 208).

Mitolojik figürler, her bir toplumun kültürel değerlerini, doğa ile olan ilişkilerini ve insanın evrendeki yerini anlamlandırma çabalarını simgeler. Şürelî ve benzeri mitolojiler, milletlerin geçmişini, insanın doğa ile uyum içinde yaşama arzusunu ve evrenin gizemlerine duyulan merak gibi evrensel temaları içerir. Mitolojik yaratıklar, halk hikâyeleri ve efsaneler aracılığıyla nesilden nesile aktarılarak, kültürel mirasın korunması ve nesiller arası iletişimini sağlar.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu çalışma Kazan Federal Üniversitesi Stratejik Akademik Liderlik Programının uygulanması kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci yazar %50, ikinci yazar %50.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Research and publication ethics statement: This paper is performed as part of the implementation of the Kazan Federal University Strategic Academic Leadership Program.

Contribution rates of authors to the article: First author %50, second author %50.

Ethics committee approval: Ethics committee approval is not required for the study.

Support statement (Optional): No financial support was received for the study.

Statement of Interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

Akgün, H. C. (2015). Tatar halk efsanelerinde Şürelî tipi Üzerine. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 14-23.

- Akhmetyanov, R.G. (1981). *Orta Volga bölgesi halklarının manevi kültürünün genel sözlüğü*. Nauka.
- Aktsorin, V. A. (1995). *Mari folkloru. Mari Dağı masalları*. Mari Kitap.
- Aktsorin, V. A. (1984). *Mari halk masalları*. Mari Kitap.
- Alekseev, M. P. (1983). *Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları*. Nauka.
- Bayram, B. (2012). Çuvaş edebiyatında folklor-edebiyat ilişkisine bir örnek: Mihail Fedorov'un "Arşurli" manzumesi ve arşuriler, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 197, 207-226.
- Bakhtin, M. M. (1979). *Sözel yaratıcılığın estetiği* (C. G. Bocharov ve ark. Ed.) Ripol Klasik Sanat.
- Bekli, Y., & Topal, Y. (2022). *Traditional traces of fantastic figures in Turkish mythology*. Art Time, (2), 1-21.
- Endorov, V. A. (1984). Çuvaş folklorunda leshy imgesi. *Cheboksary: Çuvaş folkloru üzerine çalışmalar*. Çuvaş Kitap, 168, 49-73.
- Gıylmanov, G. (1996). *Tatar Mişları: İyeler, işanular, ırınnar, fallar, im-tomnar, sınamişlar, yolalar*. Tatarstan Kitap Nashriiaty.
- Konrad, N. I. (1972). *Batı ve Doğu*. Nauka.
- Kralina, N. P., & diğerleri.(1986). *Udmurt halkının mitleri, efsaneleri ve masalları*. Udmurtya.
- Krasnova, M. A. (1999). *Rus folkloru*. Olympus.
- Madlevskaya, E.L. (2005). *Leshy. Rus mitolojisi*. Ansiklopedi. Eksmo, MIDGARD.
- Mingazova, L. I., Galimullin, F.G., Galimullina, A.F. (2014). Folk heroes in the poetry of the people of the Volga and Ural regions, *Journal of Language and Literature* (Baky, Azerbaijan), 5(4), 252-555.
- Mingazova L. I. (2019). Volga-Ural bölgesi halklarının folkloru: mitolojik imgelerin yansımaları. Mevcut aşamada ulusal edebiyatlar: bilimsel kavramlar ve hipotezler. *G. İbragimov ANRT'nin adını taşıyan Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü'nün kuruluşunun 80. yıldönümüne adanmış sempozyum*, 1, 128-134.
- Nadirov, I. N. ve diğerleri. (1978). *Tatar halkının yaratılışı: Masallar*. Tatarstan Kitap Nashriiaty.
- Nasiri, K. (1975). *Seçilmiş eserler* (2. Cilt) Tatarstan Kitap Nashriiaty.
- Neupokoeva, I. G. (1976). *Dünya edebiyatı tarihi. Sistem ve karşılaştırmalı analiz problemleri*, Nauka.
- Petruxh, V. Y. (2005). *Fin-Ugorların mitleri*. Nauka.
- Samorodov, K. E. (2006). *Mordva halk masalları*. (2. Baskı) Mordovya Kitap.
- Sayfulina, F. (2010). *Tatar Ortaçağ edebiyatında manevi ve ahlaki sorunlar*. D.I. Mendeleyev TSPA.
- Sulaimenov, A., & diğerleri (1997). *Başkurt halkının yaratıcılığı: Hikâyeler, efsaneler*. Dümdüz Kitap.
- Şurtakov, S. İ. (1984). *Çuvaş masalları* (2. Baskı) Çuvaş Kitap.
- Sütçü, G. (2021) Türk ve Rus mitolojisinde hayvan mitleri, KARE- *Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi*, Özel Sayı, 150-171.
- Urmanche, F. (2010). *Tatar mitolojisi: Ansiklopedik bir sözlük* (3. Baskı) Magarif.
- Vardugin, V. I. (1996). *Antik Volga Mitleri: Antik çağlardan günümüze kadar büyük nehrin kıyısında yaşayan halkların mitleri, efsaneleri, masalları, yaşamları ve gelenekleri*, Saratov.
- Veselovsky, A. N. (2010). *Favoriler. Tarihsel şiiire giden yolda*. Nauka.
- Yuhma, M. (1998). *Mitler ve masallar*. Nauka.
- Zamaletdinov, L. (1979). «Şürelî» masalının mitolojik temeli üzerine. G.Tukay: Şairin doğumunun 90. yıldönümüne adanmış bilimsel konferans ve yıldönümü kutlamalarının materyalleri. Tatarstan Kitap Nashriiaty.
- Zhirmunsky, V.M. (1979). *Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları*. Doğu ve Batı.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).